

Збароўскі замак (гарадзішча)

У гісторыі Русі 9-10 стагоддзя былі часы ўключэння яе ў сферу заходнееўрапейскага гандлю.

Найбольш ажыўлены адрэзак гандлёвага шляху праходзіў па Дняпры на ўчастку Рагачоў – Рэчыца – Холмеч - Мохаў. Адным з крыніц даходаў старажытнарускіх князёў, разам са зборам даніны і палюддзем быў збор мыта - гандлёвай пошліны за транзіт тавараў. З гэтага становіцца зразумелай незвычайна высокая канцэнтрацыя ўмацаваных замкаў – гарадзішчаў на адрэзку Дняпра: Вишчын, Рагачоў, Збораў, Лучын, Стрэшын, Горваль, Рэчыца, Холмеч і іншыя, якія павінны былі кантраляваць не толькі збор мыта, але і найважнейшыя ўчасткі рачнога транзітнага гандлю. За права кантролю над замкамі у 12 - 13 стагоддзях паміж смаленскімі (Мсціслававічамі), чарнігаўскімі (Вольгавічамі) і полацкімі князямі ішлі бясконцыя войны.

Збароўскі замак размешчаны на маляўнічым участку высокага карэннага левага берага Дняпра. Наяўнасць вялікай колькасці прадметаў раскошы: шкляных і бронзавых бранзалетаў, бронзавага крыжа, раманскай чашы 12 стагоддзя і прадметаў узбраення – дазволіла зрабіць даследчыку выснову, што збароўскі замак з'яўляецца рэзідэнцыяй рагачоўскіх князёў.

Улетку 2000 года быў даследаваны ўчастак унутранай пляцоўцы гарадзішча і прарэзаны сегмент паўднёвага вала. Раскрыццё яго паказала, што будаўніцтва ажыццяўлялася ў тры этапы. Пра гэта сведчаць сляды магутных вугальных праслоек – прыкметы буйных пажараў. Унутры вала выяўлены рэшткі абгарэлых драўляных канструкцый у выглядзе тыповых для Старажытнай Русі трохсценных драўляных зрубаў, выцягнутых у лінію па грэбені вала.

Вывучаныя дэталі сцяны Збароўскага вала былі вельмі падобныя з валам Вішчынскага

замка. Археолагамі адкрыты рэшткі згарэлай сцяны, а з унутранага боку вала сустракалася шмат

валуноў розных памераў. Іх прысутнасць у пластах старажытнарускіх гарадзішчаў гісторыкі тлумачаць з'яўленнем у 13 стагоддзі камнямётнай зброі – «астрогаў», якая значна змяніла наступальную тактыку пры штурме крэпасцяў. Дзякуючы раскопкам, удалося высветліць, што шчыльнасць забудовы замка была нераўнамернай. Жыллё размяшчалася пераважна ўздоўж вала, прастора ў цэнтры была свабоднай.

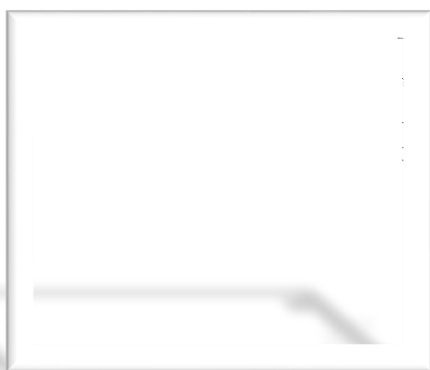
Атрыманыя ў ходзе даследаванняў матэрыялы дазваляюць казаць аб характары дзейнасці жыхароў замка. Сярод прадметаў матэрыяльнай культуры найбольш шырока прадстаўлены вырабы з жалеза: замкі, ключы, нажы, цвікі, спражкі. Па наяўнасці шматлікіх нарыхтовак была зроблена выснова, што большасць вырабаў выраблена на месцы замкавымі рамеснікамі. Шырокі асартымент жалезных рэчаў, такіх, як замкі і астрогі, якія патрабуюць прымянення розных па складанасці тэхнічных прыёмаў, кажа аб глыбокім характары ўнутранай спецыялізацыі жалезнай вытворчасці. Металургічнай сыравінай з'яўлялася мясцовая балотная руда. Дробныя кавалкі шлаку паўсюдна сустракаліся пры раскопках. З упрыгожванняў найбольш шырока прадстаўлены шклянныя бранзалеты, за сваю таннасць і прастату ў вырабе яны карысталіся вялікай папулярнасцю ў гараджан. Асаблівую прыгажосць ім надавала стракатасць расфарбоўкі.

Нараўне з земляробствам і жывёлагадоўляй жыхары займаліся рознымі промысламі. Найважнейшым з іх з'яўлялася рыбалоўства аб чым сведчаць знаходкі рыбінай лускі.

Мяркуючы па памерах рыбалоўных кручкоў і блешань, знойдзеных у рове, перавага аддавалася буйным відам рыб, у прыватнасці, асятровым. Звяртае на сябе ўвагу параўнальна высокі працэнт узбраення - наканечнікі стрэл, дроцікаў. Найбольшую цікавасць выклікае буйны

наканечнік стралы 12 стагоддзя з выгравіраванай тамгой у выглядзе ёлкі.

Першапачаткова Зборовское гарадзішча ўзнікла як невялікая памежная крэпасць. Аднак з часам выключна ваенныя функцыі трансфармуюцца. Вакол замка расце гандлёва-рамесны пасад. Па знаходках ганчарнай керамікі, якая з'яўляецца надзейным індыкатарам актыўнасці жыцця паселішчы, ўстаноўлена, што яго плошча перавышала пяць гектараў. Да моманту гібелі, у сярэдзіне 13 стагоддзя,

Збораўскі замак развіўся ў невялікі горад.